

• Koronaviruset

Kan bli mangelvare: Landbrukssekspert Christian Anton Smedshaug utelukker ikke at enkelte frukt og grønnsaker kan bli mangelvare denne sesongen.

Foto: Marie De Rosa

– At det blir knapphet på grønnsaker, poteter og frukt er høyst sannsynlig

Selvforsyningssgraden i Norge ligger under 50 prosent. Her er ekspertenes råd for å øke den.

I perioden 2000 til 2016 gikk jordbruksarealet ned med 4,6 prosent i landet. Og i januar kunne Nationen fortelle at antall jordbruksforetak i Norge er under 40.000, for første gang siden Statistisk sentralbyrå begynte registreringer.

Samtidig har selvforsyningssgraden har ligget på i underkant av 50 prosent i Norge de siste årene, og falt helt ned til 45 prosent i tørkeåret 2018 (se tabell). Tallet er lavere hvis man regner det som er produsert i Norge på norsk for og blant de laveste blant land i verden.

Daglig leder i Agri Analyse, Christian Anton Smedshaug, mener det er sammensatte grunner til at Norge har blant de laveste selvforsyningssgrader.

– Den norske selvforsyningen er stort av at vi ikke produserer sukker, fett og oljer i noen særlig grad og at vi har et relativt lavt forbruk av potet og direkteproduserte kornvarer, sier Smedshaug.

– Liberalisert handel

Arne Ivar Sletnes er internasjonal fagsjef i samvirkeorganisasjonenes felles interesseorganisasjon Norsk Landbruksamvirke. Han forteller også at nordmenns

internasjonale vaner påvirker Norges selvforsyningssgrad og at den internasjonale konkurransen har blitt tøffere.

– Handelen med jordbruksvarer har blitt betydelig liberalisert de siste 20–30 årene, og konkurransen fra utenlandske produsenter av billige varer har økt markant. Dette gjelder blant annet meieriprodukter, poteter, grønnsaker, brød og bakervarer, og en rekke bearbeidede jordbruksvarer.

Han mener tollvernet er i ferd med å smuldre opp.

– For mange produkter er ikke tollsatsene lengre hoye nok til å hindre import. I tillegg har Norge inngått handelsavtaler med EU og en rekke land i resten av verden. I disse avtalene har Norge gitt handelspartnerne rause kvoter for tollfri innførsel av kjøtt, ost, grønnsaker og andre

produkter. Dette har stor effekt i det forholdsvis lille matmarkedet i landet vårt, sier Sletnes.

Kornarealene går ned

En annen ting som påvirker Norges selvforsyningssgrad er et kornareal som blir mindre og mindre. På det meste var Norge oppe i et kornareal på 3,6 millioner dekar, men er nå nede på 2,8 millioner dekar. Det har gjort at Norge er mindre selvorsynt på det området. I rapporten Korn og krise fra 2013 anbefalte Agri Analyse å opprette et lager med korn i Norge.

– Vi anbefalte kornlager for fôrkorn, såkorn, matkorn og proteinråvare i form av soya. Vi har i økende grad lagt til oss vaner på produkter som vi i mindre grad kan produsere i Norge. Vi har ikke klart å øke andelen av norske grønnsaker selv om volumet av grønnsaker har økt, sier Smedshaug i Agri Analyse.

Tips for økt selvforsyning

– Hva må til for å øke selvforsyningssgraden?

Må importere

«Vi har i økende grad lagt til oss vaner på produkter som vi i mindre grad kan produsere i Norge.»

Christian Anton Smedshaug, Daglig leder i Agri Analyse

– For det første at staten spiser jordbrukspolitikken inn mot en opptrapning av produksjon basert på norske ressurser og stimulerer økt bruk av norske produkter.

– Et bedret fokus på jordas produktivitet både når det kommer til korn og gress. Bedring av grovfôrdyrking og styrking av kornproduksjon. Det vil også kreve en justering av førseddelen spesielt hos storfe. En økning av gressbasert kjøttproduksjon vil også være viktig.

– Det vil også kreve en økt bevissthet blant forbrukerne og kjedene ved å foretrekke norske produkter og presentere norske produkter. Det betyr en overgang til mer meieriprodukter, poteter, rotgrønnsaker, fisk og norsk korn.

Sletnes mener det er helt nødvendig å sette en stopper for den økte importen til landet.

– Vi er helt nødt til å reversere veksten i importen. Det er galaskap å gi andre land tollfrie importkvoter på kjøtt, når vi er bedre til å produsere klimavennlig og bærekraftig kjøtt til oss selv. Vi må slutte å åpne markedene våre for utenlandske meieriprodukter, bakervarer, poteter, frukt og grønnsaker som fortenger norske produkter, sier han.

– Naiv forestilling

Både Sletnes og Smedshaug mener dagens situasjon viser at det er problematisk å legge all sin lit

til internasjonale markeder.

– Matforsyning og beredskap har alltid vært essensielt i alle samfunn. Diskusjonen i Norge rundt disse spørsmål har i alfor lang tid vært preget av en naiv forestilling om at forsyningslinjene alltid vil være åpne, og at rike Norge kan skaffe seg den maten som trengs fra utlandet uansett hvilke situasjoner som vil oppstå. Denne villfarelsen må vi bort fra, sier Sletnes.

– Dette er nok en indikasjon på sårbarheten i de globaliseringe systemene. Vi har sett det før, og vi ser det under korona-sjokket nå. Det er for usikker å satse på internasjonal forsyning når det kniper. Jordbruket verdikjede er den største fastlandsindustrien i Norge og den vi trenger enda mer når den globaliserte verdensorden svikter.

Kan bli tomme hyller

– Er det produkter vi nordmenn er vant med å ha i butikken som kan ende opp med å ikke være der?

– Norske produsenter er bekymret for såing, setting og høsting nå, slik er det også Spania og Italia hvor de er midt i sesongen. At det kan bli knapphet på både grønnsaker, poteter og frukt denne sesongen her er høyst sannsynlig. Igjen er det oss selv vi må stole på i denne situasjonen, sier Smedshaug.

Lars Bilit Hagen
lars.hagen@nationen.no

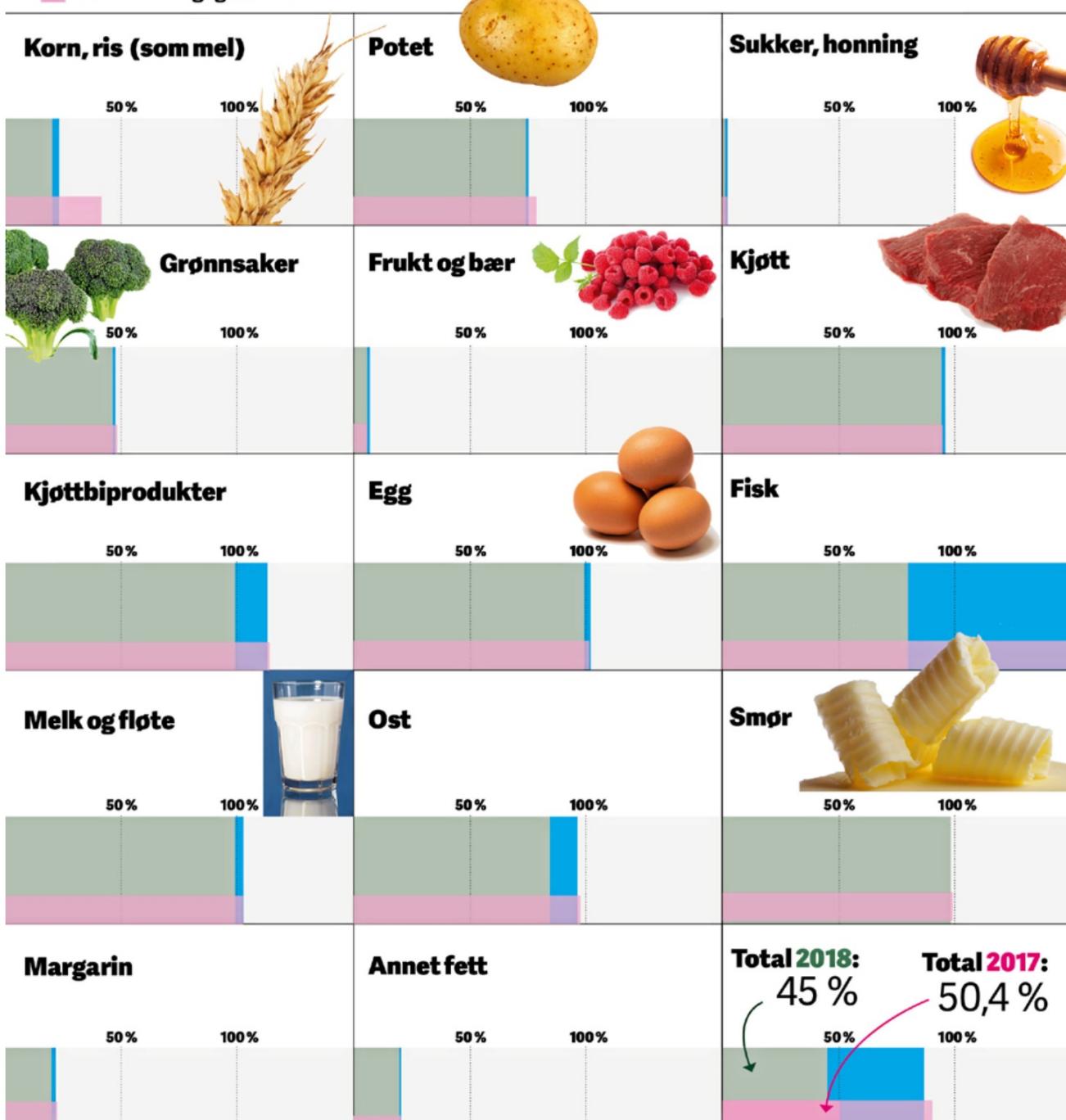

Selvforsyninggrad 2017 og 2018 i prosent

Selvforsyninggraden angir hvor stor andel av engrosforbruket av matvarer, regnet på energibasis, som kommer fra norsk produksjon. Som følge av ekstremtørken i 2018 var selvforsyninggraden 45 prosent. I 2017 var selvforsyninggraden 50,4 %. Den potensielle selvforsyninggraden i Norge ved en eventuell krisesituasjon er langt større. Dekningsgraden tar i tillegg hensyn til eksport av norske matvarer.

■ Selvforsyning 2018 ■ Tillegg for eksport 2018
■ Sum dekningsgrad i 2017

Selvforsyninggrad (grønne søyler) og dekningsgrad (summen grønne og blå)

GRAFIKK: KÄTHE FRIESS / NATIONEN FOTO: MOSTPHOTOS / COLOURBOX KILDE: HELSEDIREKTORATET